

ŞEHR-İ RAMAZAN

ÖZLÜCE NURETTİN TOPÇU KIZ ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ RAMAZAN YAYINIDIR

RAMAZAN MEDENİYETİ / DURSUN GÜRLEK

... Eski İstanbul Ramazanlarının canlı tablolarından birini de “diş kirası” adıyla verilen hediyeler teşkil ediyordu. O zamanlar, hali vakti yerinde olan aileler, iftara davet ettikleri misafirlerine türlü türlü hediyeler takdim etmek suretiyle zarafet ve sehavet örnekleri sergiliyorlar, gönül kazanmanın en büyük kazanç olduğunu bu vesileyle bir kere daha fark ediyorlardı. Belirtmeye bile gerek yok ki, “diş kirası” adı altında verilen hediyelerin esasını para ve kıymetli eşya teşkil ediyordu. Özellikle rical ve vükela konakları Ramazan boyunca dolup boşalıyordu. İftara gelenlerin sayısı günden güne artıyordu. Anlı, şanlı ve omuzları nişanlı bazı Osmanlı paşaları “Artık tahammül edilmiyor. Konakta her akşam kırk sofraya birden kuruluyor” diye sözde şikayette bulunuyorlardı.

Hâlbuki böyle ihtişamlı iftar sofraları, kalabalık misafir grubu aslında onları son derece memnun ve mahzuz ediyordu. Böyle manzaralar – doğrusunu söylemek gerekirse– paşaların kendi aralarında gizli gizli övünmelerine vesile teşkil ediyordu. Konak sahipleri misafirlerin çokluğunu, şatafatlı iftarları, daha sonra verilen diş kiralalarının cinsini ve sayısını, aslında bir itibar tazelenmesi olarak kabul ediyorlardı. Tabii ki bu sırada oburlara da iyi bir fırsat doğuyordu. Onlar da bu görkemli iftarları kendi yöntemleri ile değerlendirmeyi biliyorlardı. Tanıdıkları tanımadıkları konakların kapılarını aşındırıyorlar, bir ay boyunca en nefis yemekleri yiyerek, türlü türlü şerbetlerden içerek midelerine bir güzel ziyafet çekiyorlardı.

Bir kere daha belirteyim ki, diş kirası bir Ramazan geleneği, bir Osmanlı zarafeti olarak kendini gösteriyor. İftar veren kimse, diyelim ki ev yahut konak sahibi, bu uygulamasıyla “iftarımıza gelerek bizi şereflendirdiniz. Evimize, dairemize bereket getirdiniz. Yediklerinizle dişlerinizi ev sahibinin, konak sahibinin zevkine uygun olarak bir nev’i kiraya verdiniz. Lütfen siz de şu hediyeyi kabul buyurunuz!” demek istiyor.

Bu vesileyle belirtmek isterim ki diş kirası denilen bu gelenek sadece Ramazan ayına münhasır kalmıyor, mübarek ayın dışında da uygulamaya konuluyordu. İstanbul’a âdâbına ve kültürüne yakından aşina olan Uğur Derman Bey’in verdiği bilgilerden anlaşıldığına göre, Fatih Sultan Mehmed’in ünlü sadrazamlarından biri olan ve İstanbul’da bir semte adını veren Mahmud Paşa, misafirlerine daima içinde nohut şeklinde altınlar da bulunan nohutlu pilav ikram ediyor. Sofraya otururken de, “Servete nail olan bir kimsenin ağzında, ibzal için (esirgemedi sarf etmek için) altın bulunmalıdır!” diyor. Pilav yerken kaşığına altın nohut isabet eden davetli de böylece diş kirasını almış oluyor.

Bazı paşaların ve bir takım yüksek rütbeli devlet adamlarının verdikleri diş kiralaları ise, rütbeleri gibi yüksek oluyor. Mesela bunlardan biri olan Rifat Paşa, ay sonunda kâhyasının getirdiği hesabı şöyle bir gözden geçiriyor, harcanan miktarın beş bin altını bulduğunu görünce “Çok şükür bu Ramazan’ı ucuz atlattık!” deyip etrafındakilerin hayretini artırıyor.

Dr. İlhami Masar, “Bir Ömür Boyunca” isimli kitabında diş kirasından söz edip şunları söylüyor:

“Abdülhamid devrinde padişahın Ramazan ayında İstanbul’daki erkâna iftar ziyafetleri verdiğini de hatırlıyorum. Protokole dahil yüzlerce kişi için otuz kadar davet yapılırdı. Bu davetlerde de padişah misafirlere diş kirası dağıtırmış. Herkese içinde, adamına göre, yirmi beşten yetmiş beş altına kadar para bulunmuş. Vezirler, müşirler yetmiş beş altın almışlar. Babama da elli altın verilmiş.”

Ünlü yazarlarımızdan Ahmet Rasim de diş kirasıyla ilgili olarak şunları söylüyor:

“Eski zaman Ramazanlarında, iftara gidilen yerlerde misafirlere hediye olarak verilen para için ‘diş kirası’ deyimini kullanılırdı. 1908 Temmuz’una kadar vükela ve ricalin konaklarında iftar yapılması, her akşam gelecek

misafirlere yemek ikram edilmekle beraber, fakara takımına diş lirası adıyla para verilmesi ve bütün memurların, büyükten küçüğe doğru amirlerinin iftarına gitmesi zaruri idi. Adeta yarı resmi bir anlam kazanmış olan bu ziyaretlerin yapılmaması, teveccühten düşmeye kadar götürürdü. Açgözlü insanlar da bundan faydalanarak tanıdığı veya tanımadığı konağın kapısını çalıp, selam vererek sofraya çökerdi. Meşrutiyet’ten sonra davetsiz iftarlara gitmek, gidilen yerlerde diş kirası almak âdeti kendiliğinden kalktı!”

Bütün okuyucularımın mübarek Ramazan-ı Şerif’ini tebrik ediyorum.

BİR AYET

“Sadakaları açık olarak verirseniz bu ne güzel! Şayet onu yoksullara verirken gizlerseniz bu sizin için daha da hayırlıdır ve sizin bir kısım günahlarınıza kefâret olur. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”

Bakara / 271. Ayet

BİR HADİS

“İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez.” **(Buhari, Tevhid,2)**

BİR ŞİİR

Seyrimde bir şehre vardım
Gördüm sarayı güldür gül
Sultânının tacı tahtı
Bağı duvarı güldür gül

Gül alırlar gül satarlar
Gül den terazi tutarlar
Gülü gül ile tartarlar
Çarşı pazarı güldür gül

Toprağı güldür taşı gül
Kurusu güldür yaşı gül
Has bahçesinin içinde
Serv-i çınarı güldür gül

Ak gül ile kırmızı gül
Çift yetişmiş bir bahçede
Bakışırılar hâre karşı
Hârî ezhârî güldür gül

Ümmi Sinan gel vasfeyle
Gül ile bülbül devrini
Meğer bu garip bülbülün
Âhû figânı güldür gül

Ümmi Sinan

28 MART PERŞEMBE

İMSAK VAKTİ :05.22

AKŞAM/İFTAR VAKTİ: 19.31